

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Lekens betydelse i den dagliga undervisningen

En studie av pedagogers uppfattning om lek och lärande

Therese Thorn

LAU370

Handledare: Ann-Charlotte Mårdsjö Olsson

Examinator: Anita Franke

Rapportnummer: VT10 -2611-104

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen 15 hp.

Titel: Lekens betydelse i den dagliga undervisningen

Författare: Therese Thorn

Termin och år: VT - 10

Kursansvarig institution: För LAU370: Sociologiska institutionen

Handledare: Ann-Charlotte Mårdsjö Olsson

Examinator: Anita Franke

Rapportnummer: VT 10 -2611- 104

Nyckelord: Lek, lärande, utveckling, barn, pedagoger

Syfte: Syftet med arbetet är att undersöka hur pedagogerna i skolans tidigare åldrar erfar lek och lärande samt undersöka hur de använder sig av leken i sin dagliga undervisning.

Frågeställningar: Hur erfar pedagoger lek? Hur erfar pedagoger lärande? Hur ger pedagogerna uttryck för att de använder leken i sin dagliga undervisning?

Metod: I min studie har jag valt att använda mig av en kvalitativ enkätundersökning med strukturerade och ostrukturerade frågor. I analysen har jag gjort en fenomenografisk analys av pedagogernas svar. Jag har använt mig av litteratur som tar upp ämnet lek och dess betydelse för lärande och utveckling.

Resultat: Vad jag kan se, är att pedagogerna är eniga om vad leken har för betydelse för barns lärande och utveckling. Även om det skiljer sig hur de erfar vad leken är för något. De variationer i hur de erfar vad leken är som jag lyckats få fram i min studie är följande, lustfylld aktivitet, samspel, att barn lär genom lek och den kan antingen vara fri eller styrd. De variationer i hur de erfar lärande jag fick fram i min studie är följande, lärande är utveckling, erfarenhet och det sker genom nyfikenhet. De använder sig av leken på olika sätt i sin undervisning, de olika variationer hur de använder sig av leken i sin undervisning är följande. De använder den för att förstärka lärandet, de använder sig av medierande redskap, som en social aktivitet och för att variera sin undervisning.

Betydelse för läraryrket: Resultatet från denna undersökningen hoppas jag kan komma till nytta för mitt kommande yrke. Jag anser att kunskapen om leken är grundläggande för barns lärande. Att förstå att leken är den grund utifrån barns lärare utgår. Att man förstår att man genom leken kan få barn att träna alla sina förmågor. Det viktigaste tror jag ändå är att man som pedagog ger barnen tid och utrymme att leka, även i skolan

Förord

Jag som har skrivit denna uppsats heter Therese Thorn och är student på Göteborgs universitet. Min inriktning är Kultur och språk för tidigare åldrar (KUSP), där en stor del handlade om leken. Jag har hela tiden under min utbildning varit intresserad utav leken både i förskolan och skolan. Jag har läst mycket litteratur under min utbildning som behandlat fenomenet lek vilket fått mig att vilja ytterligare fördjupa mina kunskaper i detta ämne.

Det är pga av detta som jag valt att göra min studie om lekens betydelse för barns lärande. Under min utbildning har jag på egen hand sett hur pedagogerna använder sig av leken i sin undervisning för att påverka barns lärande och utveckling. Men eftersom pedagogers arbetssätt skiljer sig åt även inom arbetsgruppen ville jag se vilka olika synsätt som fanns på de två skolorna som deltog i min studie.

Jag vill framförallt tacka de pedagoger som gjort min studie möjlig. Jag vill även tacka min handledare Ann-Charlotte Mårdsjö Olsson för visat intresse och stöd under arbetets gång. Sist men inte minst vill jag tacka min familj som har hjälpt och stöttat mig under denna skrivningsprocess, utan er skulle inte detta arbete ha blivit klart i tid.

Göteborgs universitet 2010-05-24

Therese Thorn

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
2. Syfte och frågeställning	6
3 Bakgrund	7
3.1 Lekteorier	7
3.2 Jean Piaget	7
3.3 Lev Semjonovitj Vygotskij.....	7
3.4 Friedrich Fröbel	8
3.5 Erik H Eriksson.....	8
3.6 Sammanfattning	9
4. Teoretiskt ramverk.....	10
4.1 Vad lek?	10
4.2 Vad är lärande?	12
5. Metod.....	14
5.1 Val av forskningsansats	14
5.2 Urval.....	15
5.3 Medverkande	15
5.4 Bortfall	15
5.5 Enkät	15
5.6 Enkätens genomförande	15
5.7 Analys av enkäter	16
5.8 Studiens tillförlitlighet	16
5.9 Etiska principer	16
6 Resultat	17
6.1 Sammanfattning.....	17
6.2 Hur erfar pedagoger lek	20
6.3 Hur erfar pedagoger lärande	22
6.4 Hur ger pedagogerna uttryck för hur de använder sig av leken i sin dagliga undervisning?	23
7. Diskussion	25
7.1 Fortsatt forskning	29
7.2 Att använda studiens resultat i verksamheterna	29
8 Slutord.....	29
9. Referenslista	31
Bilaga 1.....	33
Bilaga 2.....	34

1. Inledning

Under min tid som student på lärarprogrammet vid Göteborgs Universitet har jag fått möjlighet att läsa ett flertal böcker och studier som behandlat leken. När jag senare fick tillfälle att vara ute på den verksamhetsförlagda utbildningen (VFU) fick jag möjlighet att se hur pedagoger använde sig utav leken i sin undervisning. Jag fick se prov på hur pedagogerna använde sig utav både den fria och den styrda leken när de undervisade. Detta väckte mitt intresse inför min kommande C-uppsats. Jag kände att jag ville fördjupa mig i lekens betydelse för lärande. Leken har enligt mig en viktig del i barns utveckling och lärande vilket också styrks i styrdokumentet för förskolan och skolan. I läroplanen för förskolan Lpfö 98 betonas lekens betydelse både för barns lärande och för deras utveckling (Utbildningsdepartementet, 2006), det står vidare i läroplanen för skolan Lpo 94, att leken är en väsentlig del i lärandet och att leken har stor betydelse under de tidigare skolåren. (Utbildningsdepartementet, 2006)

Vad är då lek för något? Detta är en fråga som många forskare försökt ge svar på genom åren. Synen på lek har varierat under åren och det är först under 1900-talet som leken har kommit att betraktas som något betydande för barns lärande. Enligt Eli Åm (1984) är lek en aktivitet som skiljer sig från annan verksamhet i det att den är tillfredsställande i sig själv. Hon skriver vidare att barn leker av den anledning att de vill leka, inte för att förverkliga syften som ligger utanför själva lekverksamheten.

Vygotskij menar på att leken utgör en utvecklingszon där barnen får möjlighet att utveckla sina tankar och färdigheter (Vygotskij, 1995). Piaget är av den uppfattningen att barn inte lär sig något nytt i leken. Leken är enligt honom ren assimilation, i leken stärks den kunskap barnet redan har. För att det skall ske inlärning under leken hävdar han att det krävs ackommodation (Lillemyr 2002).

Jag har valt att göra en enkätundersökning på två skolor där jag bad pedagogen besvara ett antal ostrukturerade frågor. Utifrån pedagogernas svar har jag gjort en kvalitativ fenomenografisk analys av deras svar. Genom detta har jag lyckats utröna ett flertal kategorier som beskriver hur pedagogerna ser på lek och lärande samt hur de använder sig utav leken i sin dagliga undervisning.

Jag är inspirerad av den fenomenografiska teorin. Det som är utmärkande för denna metod är att den syftar till att beskriva hur personer erfar ett fenomen. Den används mestadels inom den pedagogiska forskningen men går att använda inom andra områden också. Vanligtvis används intervjuer vid datainsamlingen. Men jag har valt att använda mig av enkäter vid datainsamlingen. Metoden går till på följande vis; forskaren analyserar de intervjutranskript man fått in och försöker kategorisera hur de intervjuade erfar det avsedda fenomenet. *Syftet med fenomenografien är att finna variationens arkitektur i termer av de olika aspekter som definierar fenomenet* (Marton, Booth, 2000 s.153),

Den här undersökningen kommer att handla om hur pedagogerna ser på leken och dess betydelse för barnens lärande. Den kommer att ta upp hur pedagogerna använder sig av leken i sin dagliga undervisning samt hur de arbetar med den fria respektive styrda leken.

2. Syfte och frågeställning

Syftet med arbetet är att undersöka hur pedagogerna i skolans tidigare åldrar erfar lek och lärande samt att undersöka hur de använder sig av leken i sin dagliga undervisning.

Frågeställningar

1. Hur erfar pedagoger lek?
2. Hur erfar pedagoger lärande?
3. Hur ger pedagogerna uttryck för att de använder leken i sin dagliga undervisning?

3 Bakgrund

3.1 Lektorier

Här presenteras några av de mer tongivande teoretikerna och hur de ser på både leken och lärandet, för att senare i min diskussion ta med deras syn och jämföra dem med pedagogernas svar och mina egna slutsatser.

3.2 Jean Piaget

Piaget ansåg att leken är ett sätt att bearbeta känslor, dilemman och intryck. Han såg att barns lek var otroligt viktig eftersom de vuxnas värld ofta är svår att förstå. Genom leken anpassar barnen verkligheten till sig, utan att vara i den på riktigt. Han ansåg även att leken saknar ett medvetet mål, leken är något som bara är en handling som sker med både lust och glädje. För att ett barn skall utvecklas menar Piaget att barnen måste ges möjlighet till att få vara aktiva och medges göra egna intellektuella och fysiska upplevelser.

Piaget ansåg att människan föds social, med detta menar han på att det är bara tillsammans med andra människor i ett gemensamt samhälle som man utvecklas till att bli människa. Eftersom barns och vuxnas tankesätt skiljer sig från varandra skiljer sig barnets sätt att utforska världen från hur en vuxen gör det. Piagets teori går ut på att visa den enskilde individens utveckling, vilken han delar in i 4 kategorier.

1. • Mognad – Allteftersom man mognar öppnas det upp möjligheter.
 2. • Handling – Hur tänker individen i olika situationer samt hur agerar den och förstår.
 3. • Socialt samspel – Människan skaffar sig många erfarenheter tillsammans med andra.
 4. • Självreglering – Människan handlar, agerar med ett syfte och på det sättet utvecklas man.
- Jerlang m.fl. (2005)

I Lillemyrs (2002) tolkning av Piagets teori menar han på att barnens lek inte lär dem något utan bara är ren assimilation., med assimilation menar han att barnet bara stärker den kunskap den redan har. Däremot om barnet hjälps att ta in nya erfarenheter via ackommodation, utvecklas både leken och barnets förståelse.

3.3 Lev Semjonovitj Vygotskij

Lev Semjonovitj Vygotskij var den viktigaste nytänkaren i den sovjetiska psykologin. Han dog dock tidigt vid endast 38 års ålder pga. tuberkulos, men hans arbete jämförs med klassiker såsom Freud och Piaget.

Enligt Vygotskij är lek något som finns för att tillfredsställa deras behov samt uppfylla barns motiv. Vygotskij hävdar att barn inte själva är medvetna om varför de leker, därför skiljer sig leken från andra aktiviteter som barnen gör. Barn skapar i leken en påhittad situation där drivkraften är att uppfylla barnets egna önskningar och behov. Han poängterar även att leken är väldigt viktig för det sociala samspelet, eftersom det är där barn lär sig nya förmågor samt attityder.

”Barnets lek fungerar mycket ofta bara som ett eko av vad det sett och hört från de vuxna, men icke desto mindre reproduceras aldrig i leken dessa element ur barnets tidigare erfarenhet exakt sådana som de var i verkligheten. Barnets lek är inte en enkel hågkomst av det upplevda, utan en kreativ bearbetning av upplevda intryck, ett sätt att kombinera dem och därav skapa en ny verklighet, som motsvarar barnets egna behov och intressen” (Vygotskij 1995, s. 15).

Vygotskij menade på att lärandet till stor del är en social process, och med hjälp av olika verktyg skulle man kunna nå fram till sina kunskapsmål. Det främsta av verktygen man använder sig utav, var enligt honom språket (Vygotskij 1995).

Dysthe (2003) skriver om mediering eller förmedling, som är ett av de nya begrepp som Vygotskij införde i det pedagogiska tänkandet. Med detta begrepp menade Vygotskij att lärandet är medierat, barn lär sig med hjälp av vuxna i deras närhet som har mer kunskap och erfarenhet.

En stor del av det bidrag till pedagogiken som Vygotskij stod för var att han hävdade att det finns två utvecklingsnivåer. Den ena nivån valde han att kalla den aktuella utvecklingsnivån medan den andra kallades för den potentiella utvecklingsnivån (Vygotskij 1995). Den aktuella utvecklingsnivån är den nivå där barnet för tillfället befinner sig. Medan den potentiella utvecklingsnivån är den nivå barnet tillsammans med andra mer erfarna barn eller med en lärare kan uppnå. Det är här menar Lillemyr (2002) som leken har sin plats som ett redskap för de inblandade att nå till nya nivåer.

3.4 Friedrich Fröbel

Fröbel var en tysk pedagog som startade den första Kindergarten, det vi i våra dagar kallar för förskola. Fröbel var den person som introducerade leken i förskolan, han ville med detta föra fram att barn har ett behov att tillfredsställas genom leken. Han hävdade att människan har en naturlig verksamhetsdrift. Spontanitet och intresse är de grundläggande motivationer som leder till verksamhet. ”*Leken är människans renaste och mest andliga produkt*” (Fröbel 1995, s.55). Enligt Fröbel är kommunikationen mellan pedagog och barn essentiell och han var övertygad om att kunskap skulle lekas, experimenteras och framförallt praktiskt övas fram. Pramling Samuelsson & Karlsson skriver

”Därför skapar leken också glädje, frihet, tillfredsställelse och ro, inom och utom barnet och i frid med världen. Barnet blir uppslukat och engagerat i leken som för barnet är allvar. Barn skall få välja fritt, eftersom leken är ett uttryck för ”framtidens hjärteblad” som han själv uttrycker det.” (2003, s. 24).

Fröbel skapade ett eget lekmaterial vars syfte var att stimulera barns fantasi. Lekmaterialet kallades lekgåvor och bestod av bland annat: bollar, klosslådor och flätmattor. För att barnet skall lära sig lekgåvornas egenskaper är det viktigt att man som pedagog kallar det barnen gör i leken för deras riktiga namn, såsom benämner ytor, hörn, kanter eller räknar.

3.5 Erik H Eriksson

Psykoanalysens lek teori har utvecklats av Freuds lärjungar, och Erik H Eriksson är den person som mest riktat uppmärksamheten på lekens betydelse för barnets psykosociala utveckling. Eriksson menar på att leken fyller den enligt honom essentiella ego-funktionen: att leken bidrar till barnens identitetsutveckling (Rasmussen 2002).

Enligt Eriksson kan leken tolkas som en skapande process eftersom barnen i leken efterliknar vuxna aktiviteter (Åm 1986). Men han poängterar dock att barn och vuxnas lekar inte har samma funktion för de båda. Detta eftersom de befinner sig på helt olika utvecklingsnivåer.

I sin lek teori vill Eriksson framförallt framhäva att det är två behov som styr barnens lek. Det ena behovet är önskan att ta en aktiv roll i leken i försök att bemästra, det andra behovet handlar om samt ett anspråk på att vilja vara vuxen.

Enligt Eriksson råder det tre stadier i barns lekutveckling. De tre stadierna är åtskilda men samtidigt ömsesidigt beroende av varandra (Rasmussen 2002). Det första stadiet kallar han för *autokosmisk lek*, under detta stadium är upprepningar av sinnesintryck, kinestetiska intryck vanliga. När barnet befinner sig i detta stadium utvecklas enligt Eriksson den grundläggande tilliten. Barnet saknar under den här tiden förmågan att skilja mellan sig själv och världen runt omkring. Lek i detta stadium ter sig som ett utforskande av den egna kroppen. Barnet lär sig t.ex. att röra på fingrar och

ta tag i sina fötter. Eriksson hävdar att lek med föremål, under denna fas inte har något värde. Jämfört med lek mellan barnet och föräldern, där barnet t.ex. utforskar mammans ansikte (Rasmussen 2002).

Nästa utvecklingsfas kallar Eriksson för mikrokosmisk lek. Vid denna tid i barnets utveckling utvecklar barnet i allt högre grad ett behov av att leka med olika föremål. Barnet utforskar föremålets egenskaper i det att barnet kanske i sin vilda lek får föremålet att gå sönder vid allt för kraftigt användande. Till skillnad mot föregående fas börjar barnet här skilja på sig själv och omvärlden. Under denna tid börjar barnet skönja sin självständighet. Under denna tid lär sig barnet skillnaderna mellan kärlek och hat, de lär sig säga ifrån om det inte vill samt vad som är tillåtet och inte (Rasmussen 2002).

Det tredje och sista stadiet kallas för makrokosmisk lek. I detta stadium drar barnet erfarenheter av de två första stadierna. Från att ha lekt och utforskat sin kropp till att börja leka med leksaker börjar nu barnet dela lekens innehåll med andra barn och även vuxna. Genom att dela lekupplevelsen med andra barn får de bekräftelse på de prestationer de uppnår i leken (Rasmussens 2002). Under denna fas lär sig barnet hur man utvecklar sina sociala relationer och förmågan att samspela med andra. Eriksson tar även upp ett fenomen som uppkommer om barnet upplever ångest eller de känner att dess identitet är hotad. De kommer då att gå från det makrokosmiska lekandet till det mikrokosmiska, eftersom barnet i detta steg känner sig trygg. Det är inte ovanligt att barn hoppar mellan de olika faserna. Med detta i tanken menar Eli Åm (1986) att man genom att observera barns lek med hjälp av psykoanalytisk lekteori kan man få en större förståelse för de konflikter som barn bearbetar i leken (Rasmussen 2002).

3.6 Sammanfattning

Alla fyra av de tongivande teoretikerna är av den uppfattningen att barns lek är viktig. Däremot ser de inte likadant på leken som ett lärande instrument. Piaget menar på att barn inte lär sig något nytt i leken utan bara stärker gamla kunskaper. Medan Vygotskij hävdar att i det sociala samspelet som uppkommer i leken är det som leder till att barn lär sig nya förmågor. Fröbel anser att kunskap skall lekas, experimenteras och prövas fram. Han skapade ett lek material för att bättre stimulera barns fantasi. Eriksson delar in barns lekutveckling i tre stadier auto, mikro och makrokosmisk lek. I den makrokosmiska fasen börjar barnet leka med andra barn. Det sker då ett socialt samspel mellan individer vilket utvecklar barnens sociala relationer.

4. Teoretiskt ramverk

Under detta avsnitt presenteras vad forskare säger om lek och lärande, samt även exempel på hur författare ser på den fria och styrda leken. Här presenteras även hur olika forskare ser på pedagogens roll i leken.

4.1 Vad lek?

Den historiska synen på leken har varierat mellan skilda tidsperioder, synsättet har varit en direkt återspeglning av tidens samhällsvärderingar och syn på barnuppfostran.

Under antiken hade man en syn på leken som något som inte berörde något utav livets mer seriösa sidor. Platon som var en av antakens mest kända filosofer skrev t.ex. att leken inte är någon väg till sann kunskap. För att leken skulle kunna accepteras angav Platon ett villkor, nämligen att leken måste vara en imitation av verkligheten. En annan känd filosof som också var verksam under antiken är Aristoteles, hans syn på lek var att den inte var till någon nytta såtillvida den inte innehöll moment av arbete eller undervisning i någon form (Hangaard Rasmussen 1993).

Under medeltiden förändrades synen på leken från antakens mer hårda sätt att se på lek till en mer mjukare syn på fenomenet. Det var inte ovanligt under den här tiden att vuxna och barn lekte samma lekar under de festdagar eller karnevaler som anordnades. Inte alltför sällan var lekarna av den karaktär där det gällde att antingen vinna över sin motståndare i kamp eller att förlöjliga den andre deltagaren. Vid en del tillfällen såsom vid karnevaler var det vanligt att man klädde ut sig och på så sätt lekte att man var någon annan, man gestaltade andra personer såsom präster eller adel.

Lek är ett stort begrepp och det finns så många definitioner på det. I Nationalencyklopedin beskrivs lek på följande sätt

Lek: verksamhet som sker ”som om”, låtsasverksamhet. Lek förekommer både bland människor (särskilt barn) och bland högre stående djur. Det lekfulla beteendet måste tolkas utifrån lekens mening. (2010).

Att definiera leken är något många teoretiker försökt, Erik H Eriksson beskriver leken på följande sätt i Lillemyrs bok *Lek-upplevelse-lärande* (2002).

Leken är... ett gränshenomen till en rad andra mänskliga aktiviteter. På sitt eget lekfulla sätt försöker leken undvika att bli infångad av en definition. (s.153, 2002)

Vilket även Åm (1986) poängterar då hon säger att den som försöker sig på att slutgiltigt definiera begreppet lek och alla aspekter av leken troligtvis kommer att misslyckas.

Lindqvist (1996) beskriver sin syn på leken som ett dynamiskt möte mellan barnets känslor och tankar och den yttre verkligheten. Leken skapar en fiktiv situation där barnet gestaltar olika handlingar. Hon skriver vidare att leken är den viktigaste formen för barnet att utveckla sitt medvetande. I leken utmanas barnets problemlösningsförmåga och fantasi. Hon hävdar även att numera är de flesta forskare eniga om att leken är en väsentlig del i barns utveckling. Leken gör barnets eget liv begripligt och förbereder det för livet.

Birgitta Knutsdotter Olofsson (1996) säger sig se leken som en kommunikativ förmåga och en social företeelse. Lek är ett förhållningssätt till verkligheten, där det som sker inte är vad det ser ut att vara. Hon hävdar vidare att lek är en mental inställning, vilken förändrar meningen i det som sker.

Pramling Samuelsson, Sheridan (1999) framhåller att lek är något lustfyllt, frivilligt, spontant och symboliskt. De hävdar att det är medlen som dominerar över målen dvs. det finns inga utifrån ställda mål, leken är oftast social och kräver ett aktivt engagemang.

Lillemyr (2002) definierar leken som ett typiskt sätt att vara för barn. Han menar att den är ett karaktäristiskt drag i deras normala beteende. Den är den mest dominerande verksamheten för barnen och den är stor i kontrast till det som inte är lek.

Vad är då fri lek? Det är i grunden ett samlingsbegrepp för alla de olika aktiviteter, ute och inne, i grupp eller för sig själv, som barn kan välja mellan, när de själva får bestämma vad de vill göra (Öhman, 1996). Detta stämmer till en viss del men det finns även en del andra faktorer enligt (Hangaard Rasmussen (1992), som påverkar den fria leken. Barnets sociala förutsättningar och utvecklingsmönster, även miljön i den pedagogiska verksamheten påverkar leken antingen positivt eller negativt.

Vad innebär då styrd lek? Det finns två olika former av styrd lek. Den ena är den verksamhetsstyrda leken där pedagogen satt upp reglerna för aktiviteten och bestämmer innehållet i leken. Den andra är mer lik den fria leken, men där pedagogen observerar barnen när de leker och medvetet går in och styr upp leken, för att lösa de eventuella konflikter som kan uppstå. I Eli Åms bok, *Leken i förskolan- de vuxnas roll* tar hon upp Rasmussens pedagogik om hur man bäst styr leken.

Rasmussen hävdar att det verkningsfullaste sättet är att man som pedagog, kryper in i själva leken och åtar sig en roll på samma villkor som barnen, Åm (1986).

Lillemyr (2002) säger att det är viktigt att barn får ta del av både den fria och styrda leken i förskolan och skolan. Med hjälp av den fria respektive styrda leken kan barnen sedan bearbeta och utveckla sin kunskap med hjälp av deras tidigare erfarenheter.

Tillvägagångssättet för pedagoger skiljer sig beroende på om det är en fri lek eller en styrd lek. En styrd lek med klara regler, kräver oftast till en början att pedagogen antingen är med i leken och förklarar reglerna för barnen, alternativt sätts reglerna upp innan lekens början. Här kan pedagogen antingen vara med i leken eller välja att inta en mera passiv roll för att senare fasa ut sig själv och bli en observatör. Enligt Knutsdotter Olofsson (1996) är effekten av att bara sitta ner bland barnen den kanske enklaste men inte minst den mest effektiva formen av lekstimulans. Att pedagogen bara finns med i bakgrunden utan att störa leken ger barnen lekro. Hon skriver vidare att för att skapa den trygghet, som är en förutsättning för lek är det viktigt att pedagogen är intresserad av vad barnen gör och är både fysiskt och psykiskt närvarande under leken (1996).

Pramling Samuelsson, Sheridan skriver att det är pedagogens uppgift att möjliggöra för alla barn att vara med och leka (1999). De skriver vidare att en del barn har en större fallenhet för lek än andra barn. De har väldigt lätt för att sätta igång att leka med andra barn eller för den delen att ta sig in i pågående lekar. Men som pedagog är det viktigt att kunna uppfatta de barn som inte har det lika lätt, samt ge dem det stöd de behöver för att komma in i leken och lära sig leka med andra.

Genom att pedagogen deltar i barnens lek kan den enligt Pramling Samuelsson, Sheridan locka barnet att i leken prova andra roller än det på egen hand skulle ha valt, samt att det genom pedagogens närvaro känner sig tryggt.

De poängterar lekens betydelse genom att skriva

”att det är den vuxnes uppgift att skapa möjligheter för alla barn att leka och tillsammans med barnen kontinuerligt skapa en miljö som stimulerar till lek med rika innehålls- och händelseförlopp” (Pramling m.fl 1999 s .88).

Eli Åm förordar att man som pedagog är mer delaktig i barnens lek, hon skriver. *”Om vi värjer oss för att leka som barn, dvs gå ur vuxenrollen och åta oss roller som barnen eller vi själva skapat, avskärmar vi oss nödvändigtvis från deltagande i en stor del av lek som förekommer”* (1986 s. 60). Hon poängterar också att man genom observation av leken kan hjälpa till med saker som konfliktlösning, införsl av nya material till leken. Som utomstående kan man också se till att styra in leken på nya vägar. Hon tar även upp det faktum att barn gärna leker i närheten av en vuxen, utan att denna är delaktig i leken. Men att man som pedagog har ett ansvar att se till att inte enbart vissa

typer av lek stimuleras, samt det faktum att alla barn skall ges stöd i sin lek inte bara en del utav dem.

4.2 Vad är lärande?

Lärande är en aktivitet som pågår under en människas hela liv, detta är det forskarna kommit att kalla det livslånga lärandet. Att försöka förstå vad som menas med det livslånga lärandet är inte lätt. Pramling Samuelsson och Sheridan (1999) tar upp tre aspekter av lärandet, en av dessa är att lärandet är tidsrelaterat, med detta menas det att man som människa lär sig olika mycket under den tid man lever. Lärandet är inte alltid medvetet utan kan vara omedvetet. Mycket av det lärande som sker i de riktigt tidiga åldrarna är omedvetet, allteftersom man blir äldre sker ett medvetet försök att begripa sin omgivning samtidigt som man försöker behärska sin egen kropp.

Den andra aspekten är att lärande är innehållsrelaterat. Med detta menar de att de kunskaper vi lär oss i de tidigare åldrarna är sådan kunskap som vi sedan bär med oss genom livet. Men att den hela tiden förändras, utvecklas och vidgas. Detta sker genom att man använder sig av kunskapen man införskaffat tidigare i nya situationer och sammanhang, dock inte på samma sätt och i samma sammanhang som när man lärde sig den. Man överför på så sätt en förståelse man har om något till att bli en förståelse om något nytt. Detta ger en djupare förståelse och man befäster således kunskapen bättre Pramling Samuelsson m.fl. (1999).

Den tredje aspekten de tar upp är människans förhållande och attityd till lärande. Genom positivt bemötande av barns sätt att erövra sin omgivning, stärker man barnets självförtroende och identitet. Små barn övar och kämpar för att lära sig nya saker. Medan de är fullt medvetna om att vissa saker är för svåra för dem, slutar de inte att försöka. Det är här man som pedagog har som uppgift att trots att barnen kanske misslyckas i sina försök, stöttar dem så att de inte får en negativ bild av lärandet. Man måste se till att barnet inte tappar tilltron till sin förmåga att lära Pramling Samuelsson m.fl. (1999).

Lillemyr (2002) har försökt att få en helhetssyn på lärande i vilken han delar in lärandet i fem komponenter

- Lärande är inre processer som på grundval av erfarenheter och upplevelser ger barnet ökad kapacitet att uppfatta, uppleva, förstå, känna, tycka och handla.
- Lärande omfattar både tillägnan och tillämpning av erfarenheter och upplevelser, av färdigheter, kunskap och insikt.
- Primärt är lärande individuella processer, men influeras oftast av barns sociala kompetens och av socio-kulturella omständigheter.
- Lärande omfattar hela barnet, och påverkar barnet som person (med självuppfattningen som kärna) och tvärtom.
- Lärande förändrar barnets kompetens och har därmed också inverkan på barnets känsla av att vara kompetent. Kompetenskänslan bidrar till att knyta samman självuppfattning, motivation och lärande (Lillemyr 2002).

Den första komponenten syftar på inre processer, med detta menar Lillemyr (2002) det som pågår inuti barnet, barnets tänkande, barnets känslor och attityder. De inre processerna grundas på sinnesintryck, perception och minne. Han skriver vidare att genom att ta till sig erfarenheter och

upplevelser och lära sig bemästra dem främjas lärandet. Det är viktigt att lära barnen hur man lär sig och hur man tillägnar sig kunskap.

Det sker även enligt honom ett lärande i det sociala samspelet barn emellan och med en vuxen. Han använder sig av begreppet mediering vilket introducerades av Vygotskij för att beskriva hur kunskap förmedlas mellan olika individer. Det gäller att lägga en grund för identitet och lärande genom att i sitt arbete stärka barnens sociala kompetens.

I och med att barnet lär sig, förändras och påverkas barnets självuppfattning. Genom sitt lärande utvecklar barnet sin kompetens vilket enligt Lillemyr (2002) ger en kompetenskänsla hos barnet. Denna kompetenskänsla måste underhållas genom att man som pedagog visar tilltro till barnen.

Enligt Pramling Samuelsson och Sheridan (1999) är målet med lärandet att man genom att utgå från barns kända förbereda barnet på det okända. Enligt dem baseras allt lärande på erfarenheter. När ett barn lär resulterar detta i sin tur i nya erfarenheter. Barn upplever en för dem bekant situation så är de ändå fullt medvetna om de små skillnaderna som förekommer, de små skillnaderna leder till att barnen utvecklar sina tidigare erfarenheter genom att lägga till de nya upplevelserna.

Enligt läroplanen för förskolan är kunskap inget entydigt begrepp. Kunskap kommer till uttryck i olika former såsom fakta förståelse, färdighet och förtrogenhet som förutsätter och samspelar med). varandra (Utbildningsdepartementet, 2006).

5. Metod

Under metoddelen presenteras undersökningens tillvägagångssätt.

5.1 Val av forskningsansats

En enkät är vanligtvis en kvantitativ undersökning med uppgift att mäta något, frågorna brukar vara slutna frågor med fasta svarsalternativ. Jag valde dock att göra en enkätundersökning med öppna frågor för att efterlikna intervjun så mycket som möjligt. Jag gjorde detta val eftersom jag ville pröva på att göra en fenomenografisk analys av svaren. Jag är väl medveten om det faktum att man vanligtvis använder sig av en fenomenografisk analys endast vid intervjuer. Men eftersom enkäten var utformad med öppna frågor och de hade en vecka på sig att svara på frågorna, kunde detta faktum att de hade tid för sig att formulera sina svar, uppväga det att jag i motsats till en intervju inte har möjlighet att ställa följdfrågor för att få en djupare inblick i de svarandes resonemang.

En nackdel med enkäten skulle kunna vara det faktum att de tillfrågade pedagogerna eventuellt diskuterade sina svar med varandra vilket skulle kunna medföra att det inte är varje pedagogs enskilda uppfattning som speglas i svaren utan att några av de tillfrågade influerat sina kollegor genom att positivt utveckla sin ståndpunkt vilket i så fall skulle färgat av sig på de andra medverkandes svar. Med detta i åtanke och för att få mer data till min undersökning bestämde jag mig för att även inkludera en annan skola, för risken att det skulle ske ett influerande mellan de olika skolorna, såg jag som en omöjlighet då skolorna ligger i olika kommuner. Samtidigt som det kunde vara intressant att se om svaren skulle skilja sig från varandra beroende på från vilken skola pedagogerna kom ifrån. Dock kommer jag inte att analysera och ta upp de skillnader som jag hittade.

Efter att ha fått tillbaka svaren på min enkät började jag med att läsa igenom svaren och försöka hitta variationer mellan pedagogernas svar, för att på så sätt få fram variationens arkitektur i termer av de olika aspekter som definierar fenomenen (Marton, Booth 2000). Efter att ha gått igenom alla enkäterna, påbörjade jag arbetet med att försöka kategorisera pedagogerna utifrån hur de erfar fenomen. Detta gjordes genom att tolka pedagogernas svar utan att ha möjlighet att ställa följdfrågor till dem. Att göra en tolkning av svaren, utan att veta hur pedagogen tolkat och förstått frågan kan vara problematiskt eftersom jag inte kan omformulera frågan till att få fram det jag avsett. Detta är ett problem med alla frågor, man kan aldrig vara säker på att respondenten tolkat frågan på det sätt som jag avsett utan de gör alltid en egen tolkning av vad frågan innebär. Man skulle här kunna argumentera för att detta skulle kunna undvikas om man använde sig av intervjuer istället för att som jag använt mig av en enkät, men inte ens genom att föra långa utredande samtal kan man alltid lyckas få svar på de frågor man skulle vilja, en åsikt jag delar med Larsson (1986). Man kan helt enkelt inte förmedla vad man vill ha svar på utan att ge ett svar själv. En annan fördel med att göra en enkätundersökning är det faktum att man slipper lyssna och skriva av ifrån bandinspelningar, som jag hade varit tvungen att göra om jag hade gjort intervjuer istället. Nu fick jag alla svaren ordagrant nedskrivna ifrån pedagogerna själva.

I min studie har jag valt litteratur med omsorg. Den litteratur jag använt mig av är sådan som jag tidigare läst under de kurser jag kommit att delta i under min utbildning och tycker passar in i mitt arbete. Trots detta tycker jag att lyckats hitta den nödvändiga information som behövs till mitt arbete. I de böcker jag har använt mig av har jag funnit den för studien nödvändiga vetenskapliga fakta, med vilken jag lyckats befästa mina argument.

5.2 Urval

Jag valde att utföra min studie på två för varandra skilda skolor, den ena av skolorna var den som jag har gjort min verksamhetsförlagda utbildning på (VFU). Denna skola valde jag för att jag sedan tidigare kände pedagogerna som jobbade där och de hade lovat hjälpa mig i min kommande studie. Men eftersom jag ville få så många svar till min studie som möjligt, samtidigt som det kunde vara intressant att få med en annan skola, där pedagogerna kanske arbetade och hade en annan syn på lek och lärande än den första, valde jag att även dela ut min enkät där. En annan aspekt som jag redogjort för tidigare i metoden var att det fanns en risk med att pedagogerna på samma arbetsplats influerade varandras svar. Att då skicka ut enkäten till en annan skola som inte har någon kontakt med den andra såg jag då som en möjlig lösning på detta problem.

5.3 Medverkande

Jag delade ut enkäterna till både lärare och fritidspedagoger på de olika skolorna. Av de medverkande var nitton stycken kvinnor och en man. I min enkät bad jag även pedagogerna skriva ner antal år de varit aktiva i yrket. Samt vilken ålder det är på barnen de arbetar med. Jag presenterar dock inte de skillnader i de år de varit aktiva i yrket eller vilken ålder på barnen de arbetade med hade i studien.

5.4 Bortfall

För att förebygga bortfall anser Stukát (2005) att man bör belysa urvalsgruppen om dess anonymitetsskydd (Bilaga 1). Trots detta svarade endast 20 av 29 av de tillfrågade på de olika skolorna på enkäten. Anledningen till att de 9 inte valde att delta har jag ingen förklaring till, då jag inte fått någon information om varför de valde att inte fylla i min enkät. Trots detta är jag nöjd med antalet besvarade enkäter eftersom det är normalt enligt Trost (2001) att ha ett bortfall på mellan 25-50 procent på en enkätundersökning. I mitt fall hamnade jag på nästan 70 procents deltagande, vilket måste anses som väldigt gott.

5.5 Enkät

När jag konstruerade frågorna till enkäten utgick jag från mina frågeställningar och mitt syfte. Enkäten inleds med ett par strukturerade frågor, vilka har som uppgift att få fram vilken bakgrund pedagogen har, vilken utbildning denne har fått. Samt så tyckte jag att det var intressant att få svar på hur länge pedagogen arbetat i yrket även om jag inte presenterar detta resultat i studien. Eftersom tidsramen för detta arbete är något kort kände jag mig nödgad att använda mig av enkätfrågor då det skulle ha varit nästintill omöjligt att få till intervjuer med alla pedagoger. Men om denna uppsats skulle ha tillkommit under en längre tidsperiod hade intervjumetoden varit att föredra. De nio enkätfrågorna formulerades som ostrukturerade öppna frågor vilket ger en möjlighet för respondenterna att själva formulera och skriva sina svar utifrån enkätfrågorna. Detta sätt är enligt Stukát (2005) det sätt som närmast efterliknar en intervju.

5.6 Enkätens genomförande

Jag började med att ringa till de två skolorna, för att fråga om de var villiga att hjälpa till i min studie genom att besvara en enkät. Jag bestämde tid med varje skola om när jag skulle komma. När jag väl kommit dit och delat ut mina enkäter, bad jag dem att läsa igenom den och frågade dem om något var oklart. Till enkäten hade jag skrivit ett litet brev där jag informerade vad studien skulle handla om samt att undersökningen skulle ske anonymt. I brevet stod också det datum då jag ville ha enkäten besvarad samt att de var välkomna att kontakta mig om några frågor skulle dyka upp under vägen. Se bilaga 1

5.7 Analys av enkäter

För att få fram svaret på mina frågeställningar har jag använt mig av en fenomenografisk kvalitativ analys, likt den som Marton och Booth redogör för i sin bok *Om lärande* (2000). I denna studie betyder det att jag genom de 20 besvarade enkäterna gör en analys av hur pedagogerna erfar fenomen lek och lärande, samt hur de använder sig utav dem i sin dagliga undervisning.

Larsson (1986) beskriver en kvalitativ analys så här: "Att en metod är kvalitativ innebär att den handlar om hur man ska karaktärisera något – hur man ska gestalta det" (s.7). Det är när

jag bearbetar enkätsvaren och kategoriserar svaren för att hitta kvalitativt skilda svar som jag

använder mig av den kvalitativa analysen. Varje kategori med enkätsvar är kvalitativt åtskilda då de representerar variationer i hur de erfar fenomenen. Det är således inte den unika essensen som eftersöks utan variationen hur de tillfrågade erfar ett fenomen som man eftersträvar (Marton m.fl. 2000). I enkäten hade jag 9 öppna frågor (se bilaga 2) som behandlar leken och lärandet. Jag valde medvetet att ha fler frågor än de tre som står i mitt syfte, detta gjordes som ett led i att försöka få en mer begriplig bild över de svar som pedagogerna gav. Eftersom man i en enkät inte ges tillfälle att ställa följdfrågor utifrån vad pedagogerna svarar, försökte jag utforma frågor som skulle ge så utförliga svar som möjligt. Vilket skulle kunna underlätta för mig när jag sen skulle analysera svaren och försöka dela in hur pedagogerna erfar fenomenen i kategorier.

5.8 Studiens tillförlitlighet

Studiens tillförlitlighet presenteras utifrån generaliserbarhet, reliabilitet och validitet.

Generaliserbarhet svarar på frågan för vem och för vilka ett resultat gäller Stukát (2005). Jag känner att jag fått en djupare inblick i ämnet även om jag känner att jag inte kan generalisera svaren på frågorna då jag bara fått 20 svar på min enkät vilket är ett för litet underlag. Med reliabilitet menas, enligt Stukát (2005), den tillförlitlighet som studien har. Den mäter vilken kvalitet det är på de ostrukturerade frågorna som jag konstruerade till enkäten. Då enkätundersökningen skedde anonymt och pedagogerna var tvungna att svara på frågorna individuellt, måste jag tro att svaren är tillförlitliga. Med validitet menas att man har fått svar på de frågor man velat ha svar på Stukát (2005). Jag anser att jag fått tillräckliga svar på de frågorna för att vara nöjd med undersökningen.

5.9 Etiska principer

I mitt brev som jag skickade ut till pedagogerna, informerade jag om att deltagandet i enkätundersökningen skulle ske anonymt, vilket Stukát skriver följande om

"Hänsyn måste tas till de medverkandes anonymitet. Personen som ska undersökas ska vara införstådd med att alla uppgifter behandlas konfidentiellt och att de privata data som kan identifiera informanten inte kommer att redovisas" (2005, s.131).

Jag belyste även det faktum att själva arbetet som sådant kommer att bli en offentlig handling. Men att resultatet kommer att presenteras på ett sådant sätt, att en eventuell identifiering av deltagarna inte kommer att vara möjligt. Detta för att uppfylla "Konfidentialitetskravet" Stukát (2005).

6 Resultat

Inledningsvis i resultatkapitlet görs en liten sammanfattning, sedan redogörs för de tre kategori system som har vuxit fram i analysen av datamaterialet. Här presenteras i korthet vad som framkommit i resultatet för hur pedagogerna erfar fenomenen i de olika kategorierna. Senare beskrivs kategorierna med hjälp av de tillfrågades citat.

6.1 Sammanfattning

Jag kommer under denna rubrik redovisa de svar jag fått på mina enkätfrågor, samt att göra en övergripande sammanfattning.

Det viktigaste som framkommer i resultatet är att leken är ett viktigt inslag i undervisningen och den har stor betydelse för barns lärande och utveckling. Leken används som ett verktyg för att mediera kunskap till barnen. Barnet tränar sin kognitiva, sociala, kommunikativa och emotionella förmåga i leken. Den rådande form av lek som används i undervisningen är den styrda leken för att den ger en lärandesituation som eftersöks. Den fria leken tillskrivs dock väldigt stort värde då den är väldigt viktig för barnen i deras utveckling och lärande. Lärande ses som utveckling av erfarenheter. Allt som får en människa att växa är lärande. Nyfikenhet poängteras som en nyckel till att skaffa sig nya kunskaper.

Leken används på olika sätt i den dagliga undervisningen. Den används bland annat som ett sätt att väcka barnens intresse. Medan i andra fall används den som ett redskap för att förmedla kunskap. För att nyansera sin undervisning och på så sätt få en variation i lärandet används leken, Leken har även en förmåga att få en barngrupp till att bli mer harmonisk, vilket är en stor hjälp i lärandet.

Hur erfar pedagoger lek

- Kategori 1: Lustfylld aktivitet
- Kategori 2: Samspel
- Kategori 3: Barn lär genom lek
- Kategori 4: Fri eller styrd

Hur erfar pedagoger lärande

- Kategori 5: Utveckling
- Kategori 6: Erfarenhet
- Kategori 7: Nyfikenhet

Hur ger pedagogerna uttryck för att de använder lek och lärande i sin undervisning.

- Kategori 8: Förstärka lärandet
- Kategori 9: Redskap
- Kategori 10: Social Aktivitet
- Kategori 11: Nyanserar undervisningen

Hur erfar pedagoger lek

Lustfylld aktivitet (kategori 1):

Innebörden i denna kategori kännetecknas av att det är i leken som barn befäster och prövar sina kunskaper om omvärlden, den kan också ske i olika former och vara planerad eller oplanerad där lekens regler bestäms i stunden. Min tolkning är att det mest framträdande i denna aspekt om leken är att aktiviteten erfars som lustfylld för barn.

Samspel (kategori 2):

Variationen som kommer till uttryck i kategori två kännetecknas av att leken kan vara ett positivt möte, där både barn och vuxna samspekar med varandra. Leken är på så sätt utvecklande för de inblandade då det sker ett utbyte av erfarenheter mellan de deltagande individerna. Min tolkning av denna aspekt är att leken är ett samspel mellan individer.

Barn lär genom lek (kategori 3):

Innebörden i denna kategori kännetecknas av att leken är grunden för barns lärande. Leken är utvecklande för alla inblandade eftersom barn tränar alla sina förmågor i leken och får möjlighet att använda sig av sin fantasi. Barnen lär genom leken på egen hand genom att befästa redan tillvaratagna erfarenheter. Min tolkning är att leken och lärande är varandras förutsättningar.

Fri eller styrd? (kategori 4):

I svaren blir det tydligt att pedagogerna skiljer mellan barnens egen initierade lek (sk fri lek) och den lek som planeras och genomförs av pedagogerna själva (sk styrd lek). Det innebär i så fall att lek antingen är fri eller styrd. För att få med de blyga och försiktiga barnen används den styrda leken, då kan de även få leken att handla om det de vill och få till den lärandesituation som eftersträvas. I den styrda leken får barnen lära sig regler och hur man tar hänsyn till andra. Den fria leken är mycket viktig då det är i den, barnen utvecklas till individer, de bearbetar och utvecklar händelser. Min tolkning av denna aspekt är att leken både kan vara fri eller styrd.

Hur erfar pedagoger lärande

Utveckling (kategori 5):

Innebörden i denna kategori kännetecknas av att lärande innebär en utveckling. Det innebär med andra ord att när det sker ett lärande har man möjlighet att utveckla sig själv genom att förstå sig själv och sin omgivning. Varje form av kunskap som får en människa att växa leder mot detta mål, lärande är när man som individ socialt, kunskapsmässigt och intelligensmässigt utvecklas. Min tolkning av det som sticker ut i denna aspekt av lärande är att den är det samma som utveckling.

Erfarenhet (kategori 6):

Denna kategori kännetecknas av att lärandet bygger på de konkreta erfarenheter och upplevelser som har gjorts kring det innehåll som är föremål för lärande. Genom att använda sig av sina, sen tidigare tillskansade erfarenheter upptäcker barnen hur saker hänger samman, de använder sig av sina erfarenheter för att skapa ny förståelse. De drar nytta av sina kamraters och lärarens erfarenheter för att ta till sig nya kunskaper. Min tolkning är att det mest framträdande i denna kategori är att lärandet sker genom erfarenheter.

Nyfikenhet (kategori 7):

Innebörden i denna kategori kännetecknas av att man ställer barnen inför, för dem, helt nya saker i deras undervisning och visar dem att man får experimentera sig fram till kunskap, detta är en viktig

del i lärandet. Man försöker väcka barnens intresse för att våga sig på att prova på nya saker och sätt att försöka förstå sin omgivning. Min tolkning av denna aspekt är att lärandet sker genom nyfikenhet.

Hur ger pedagogerna uttryck för att de använder lek och lärande i sin undervisning?

Förstärka lärandet (kategori 8):

Denna kategori kännetecknas av att man använder sig av leken i undervisningen för att befästa tidigare erfarenheter. Genom att man låter barnen använda sig av kunskapen i andra sammanhang såsom praktiskt utförande får de lära sig använda sina kunskaper i verkliga situationer. Min tolkning av denna aspekt är att man använder sig av leken för att förstärka lärandet genom praktisk övning.

Redskap (kategori 9):

Innebörden av kategori nio kännetecknas av att man i undervisningen tillverkar och använder sig av olika redskap för att underlätta barnets lärande, man konstruerar spel där de får lära sig historia. Man använder sig av pengar och kassa-apparater i undervisningen för att anknyta till den verkliga världen. Min tolkning är att det mest framträdande i denna aspekt är att de använder sig av redskap i leken för att förtydliga lärandet.

Social aktivitet (kategori 10):

Innebörden som kommer till uttryck i kategori tio kännetecknas av att leken används i undervisning som en social aktivitet, där barnen tränar sina språkliga kunskaper genom att samtala med varandra och pedagogen. Den sociala aktiviteten hjälper till att skapa en harmonisk och trygg lärandemiljö för barngruppen. Min tolkning av innebörden är att de använder sig av leken som en social aktivitet för att utveckla barnens kunskaper.

Nyanserar undervisningen (kategori 11):

Denna kategori kännetecknas av att de använder sig av leken i undervisningen för att lärandet skall bli mer varierande till sitt utseende. Man strävar efter att få så mycket variation som möjligt vilket gör att barnen bibehåller sin nyfikenhet på det som lärs ut. Min tolkning är att det mest framträdande är att pedagogerna använder lekmoment för att nyansera lärandet.

6.2 Hur erfar pedagoger lek

Av de svar jag fått på min enkät har jag kunnat utläsa fyra distinkta kategorier, kategorierna är lustfylld aktivitet, samspel, barn lär genom lek och fri eller styrd.

Leken används som en lustfylld aktivitet, genom samspel i lek utvecklas barnets förmågor, barnen lär genom leken, leken är grunden för allt lärande och leken kan vara antingen fri från inblandning eller styrd av regler.

Kategori 1: Lustfylld aktivitet

Kärnpunkten i denna kategori är att leken som sådan är en lustfylld aktivitet, vilket innebörden i dessa citat visar på

”Ett sätt att befästa/fördjupa/pröva sina kunskaper om omvärlden (ofta på ett lustfyllt sätt)”

”Lustfylld aktivitet som kan vara planerad och följa bestämda regler eller oplanerad där reglerna bestäms i stunden”

Leken används som en lustfylld aktivitet, med den fångar barnens intresse för det nya samtidigt som det befäster det barnet redan lärt sig. I den lustfyllda aktiviteten får barnen använda sig utav sina erfarenheter på kanske för dem nya sätt. Aktiviteten är inte alltid förutbestämd med fasta regler, ibland leks reglerna fram tillsammans med barnen. Genom att ta med leken blir undervisningen mera lustfylld, med detta menas att barnen tycker att undervisningen är rolig. Det är alltid lättare att lära i en rolig situation, tycker barnen att det är tråkigt blir det svårt att förmedla kunskap.

Kategori 2: Samspel

Innebörden i denna kategori kännetecknas av att leken sker i samspel, det är med andra ord den sociala delen av leken man lyfter fram då man genom leken lär barnen de sociala regler som finns. T.ex. lär barnen sig turtagning samt får möjlighet att öva sina kommunikativa förmågor. Samspelet äger inte bara rum mellan barn utan det sker även ett samspel mellan den vuxne och barnet. Några av de lekar som används är till exempel parlek, gemenskapslek, roll-lek. Detta kommer till uttryck i följande citat.

”En form där man är i ett socialt positivt möte”.

”Samspel mellan barn och vuxna”.

”Leken kan ske enskilt eller tillsammans med andra, den är utvecklande för de inblandade”.

Genom att leka tillsammans drar barnen lärdom av de kunskaper de själva besitter, samt den kunskap de andra barnen och inblandade vuxna har. På så sätt begagnar de sig av den andres kunskaper. I samspelet får barnen diskutera med varandra och den vuxne. Vilket gör att de övar sina språkliga färdigheter, språket är kanske det absolut viktigaste redskapet man har för att tillägna sig nya kunskaper.

Kategori 3: Barn lär genom lek

Kategorin kännetecknas av att det hela tiden i leken pågår ett lärande. Barnen utvecklas och lär sig använda sin fantasi och sina kunskaper, vilket går att tolka utifrån följande citat.

”Genom leken tränar barnet sin motorik och uppfattningsförmåga”.

”Leken är utvecklande för de inblandade, tex fysiska färdigheter, sociala förmågor, kommunikativa förmågor och fantasi”.

”Lek är grunden för lärande. Det ger en språkträning och de bearbetar sina erfarenheter i den.”

Alla barnens färdigheter och förmågor tränas i leken, den rådande åsikten är av det slag att leken är själva grunden för lärandet. Man använder sig här av leken som ett lärande instrument. Barn tar till sig ny kunskap samtidigt som de bearbetar gamla erfarenheter i leken, i leken får barnets teoretiska kunskaper fast form då de omvandlar den till praktisk övning.

Kategori 4: Fri eller styrd lek

Denna kategori kännetecknas av att leken kan både vara fri eller styrd. Det finns två olika former av lek. Den av regler styrda leken, där man som oftast har satt fasta regler för hur leken skall se ut. Eller den fria leken där barnen själva bestämmer regler och innehåll. Den i undervisningen mest förekommande formen är den styrda även om det finns tendenser till användande av den fria formen. Vilket kan uttolkas av följande citat.

”Den styrda leken är mycket viktig då man kan träna specifika saker, samt få med de blyga och försiktiga”.

”Den fria leken är viktigast och det är härligt att se hur barnen utvecklas som individer. Hur de bearbetar och utvecklar händelser”.

”I den styrda leken kan jag få fram den lärandesituation jag eftersträvar”.

I den styrda leken lär sig barnen regler, turtagande och hänsyn till varandra”

De här två formerna av lekar har olika användningsområden, men båda är samtidigt väldigt viktiga för barnen i deras utveckling. Den styrda leken för att lära ut speciella element i undervisningen. Medan den fria leken är till för att barnen skall bemästra och befästa de tillgodogjorda erfarenheterna

6.3 Hur erfar pedagoger lärande

Av de svar jag fått på min enkät har jag kunnat utläsa tre distinkta kategorier, kategorierna är utveckling, erfarenhet och nyfikenhet.

De erfarenheter barnen fått till sig tidigare i livet, är den grund från vilken de sakta men säkert utvecklas. Genom att man utvecklar sig själv och sina förmågor sker det vi kallar lärande. Om man låter barnen lära sig använda sin nyfikenhet och förmåga att experimentera leder även det till lärande.

Kategori 5: Utveckling

Innebörden i denna kategori kännetecknas av att lärande sker genom utveckling. Allting som får en människa att växa och stimulerar oss ger ett lärande.

”Att utveckla sig själv, att förstå sig själv och sin omgivning”.

”Lärande är en utveckling socialt och intelligensmässigt, kunskapsmässigt”.

Varje form av kunskap eller nytt element som får människan att växa leder till individens utveckling. Genom att man utvecklar sig själv kommer man så småningom förstå sig själv och sin omgivning. Den kunskap man tillägnar sig i tidigare år utvecklas då man blir äldre eftersom man drar nytta utav den i nya situationer, som man ställs inför. På så sätt utvecklas gamla kunskaper och erfarenheter till något nytt.

Kategori 6: Erfarenhet

Kärnpunkten i denna kategori är erfarenhet. Insamlandet och förmågan att tillgodo göra sig sina egna och andras erfarenheter är det som leder till lärande. Vilket innebörden av dessa två citat visar på.

”Lärandet är tidigare erfarenheter som används för att skapa nya förståelser”.

”Lärande är när barn eller vuxna tar lärdom av tidigare erfarenheter och funderar ut något nytt. De upptäcker hur saker hänger samman”.

Genom att låta barnen lära sig att använda sina egna insamlade och gemensamma erfarenheter i nya situationer utvecklas barnen och de lär sig på så sätt sig nya saker. Genom att de får pröva sina erfarenheter i nya lärandesituationer kommer de att lära sig hur saker och ting egentligen hänger samman. Ju mer erfarenheter man tillägnar sig desto lättare har man att tillägna sig nya kunskaper, eftersom de erfarenheter man bär med sig kan plockas fram när behovet av dem dyker upp.

Kategori 7: Nyfikenhet

Kännetecknande för denna kategori är nyfikenhet. Genom att ständigt vara nyfiken på vad som kommer närmast samt att alltid vara beredd att testa på nya saker, ger en grogrund för lärande.

”Man skall alltid vara nyfiken på nya saker”.

”Man måste våga experimentera och testa nya saker och visa för barnen att man får experimentera sig fram”.

Alla människor är av naturen nyfikna på nya saker, nya saker fascinerar och bidrar till ett ökat intresse bland barnen. Genom att låta barnen experimentera och själva uppfatta sammanhangen lär de sig nya erfarenheter. Det är viktigt att positivt bemöta och stötta barnen i deras experimenterande, i annat fall kan detta leda till att de tappar tron på sig själva och förlorar sin nyfikenhet pga. av att de är rädda för att misslyckas.

6.4 Hur ger pedagogerna uttryck för hur de använder sig av leken i sin dagliga undervisning?

Av de svar jag fått på min enkät har jag kunnat utläsa fyra distinkta kategorier. Förstärker lärandet, redskap, socialt samspel och nyanserar undervisningen. Leken används för att förstärka barnens kunskaper och lärande. Den används genom att man i leken använder och tillverkar olika lärande redskap. Leken används som en social aktivitet där barnen tränar sina sociala kunskaper och den används också som ett sätt att variera och nyansera undervisningen.

Kategori 8: Förstärker lärandet

Kännetecknande för denna kategori är att leken används som ett sätt att förstärka lärandet, genom att använda leken i undervisningen får barnen möjlighet att använda sig av sina kunskaper praktiskt istället för att bara lära sig teoretiskt. Vilket man kan uttolka ur följande citat

”Den förstärker inläringen eftersom barnen får praktisk övning”.

”Jag försöker ta hjälp av den för att förstärka det jag vill att barnen skall lära sig”.

Barnen matas i undervisningen med teoretisk kunskap, det är viktigt att man låter dem få se att de lär sig också går att använda i det verkliga livet, på så vis förstärks kunskaperna och de får en mening. Att visa att den kunskap de får går att använda i riktiga situationer är viktigt, man måste visa att det finns en mening med det man lär ut.

Kategori 9: Redskap

I denna kategori återfinns följande kärnpunkt man använder sig av olika sorters redskap såsom spel, pengar och kassa-apparater i undervisningen för att förmedla kunskap. Pengar och kassa-apparater används i den matematiska undervisningen för att visa praktiskt hur matematiken fungerar. I historia har man tillverkat ett spel där man samtidigt som man spelar lär sig om sin hemort. Man använder sig av redskap för att mediera kunskap, vilket man kan uttolka ur följande citat

”Vi leker affär för att lära pengars värde- växla och lämna tillbaka pengar”.

”Integrera kreativa ämnen i teoretiska, tex. dramatisera historia, geografi, leker att man reser bort och teknik, gör ditt egna rum”.

”Vi har gjort ett eget spel kallat ”Skärhamnsspelet” där barnen får lära sig om hemorten”.

Genom att använda sig av medierande redskap i undervisningen kan man få barnet att prestera högre resultat, tänk hur en stavhoppare tar hjälp av sin stav för att kunna hoppa högre. Redskapen är för barnen det staven är för stavhopparen.

Kategori 10: Social aktivitet

Innebörden i denna kategori kännetecknas av att leken används som en social aktivitet. Leken används som en social aktivitet där barnen tränar sin sociala kompetens, de får lära sig att umgås

med varandra och de tränar alla sina sociala förmågor, i den sociala aktiviteten känner sig barnen trygga vilket man kan uttolka i följande citat

”Den sociala aktiviteten i leken lägger grunden för en harmonisk barngrupp”.

”Barnen får ofta leka olika sociala lekar för att få tillfälle att vara i olika personers situations -roller”.

En tolkning av ovanstående citat är att barnen ges tillfälle att gestalta och uppleva hur de skulle kunna vara i olika situationer. Genom att leka olika situations lekar med roll inslag kan de få testa på en situation i en för dem trygg miljö.

Kategori 11: Nyanserar undervisningen

Denna kategori kännetecknas av att leken används för att variera och nyansera undervisningen. För att bibehålla intresset för ämnet kan det ibland vara bra att lägga in ett lekmoment för att förändra vardagen, den bidrar till en annan nyans av lärande, man lär genom olika sinnen, i leken får barnen använda sig av de sinnen de i normal undervisning inte använder sig av. Vilket man kan utläsa i följande citat

”Jag använder mig av leken för att variera min undervisning, om man bara kör på det teoretiska tappar barnen intresset”.

”Leken precis som laborationer och musik ger ett mer nyanserat lärande. Det lättar upp inläringen. Man lär ju genom olika sinnen”.

Genom att variera undervisningen ser man till att bibehålla barnens intresse, vilket är väldigt viktigt i en lärande situation. Om intresset för den man vill lära ut totalt försvinner hos barnet, kommer det troligtvis inte att ta till sig av undervisningen.

7. Diskussion

Under denna rubrik presenteras de resultat jag fått i min analys till litteraturen och tidigare forskning. Jag kommer även att komma med förslag till fortsatt forskning, samt förslag hur man kan använda studien i den pedagogiska verksamheten.

De flesta av pedagogerna ser på leken som en central del av undervisningen, även om det finns undantag. En av pedagogerna delar dock Piagets syn på lek och lärande då hon hävdar att lek och lärande är två skilda saker. Hon poängterar dock att det finns ett lärande i leken och lek i lärandet. Denna syn delas även av Lillemyr (2002).

I läroplanen för skolan Lpo 94 står det i mål att sträva mot att skolan skall sträva efter att varje elev utvecklar nyfikenhet och lust att lära. Det känns som att pedagogerna har detta i bakhuvudet när de använder sig av leken i undervisningen, de är väl medvetna om att leken bidrar till ett lustfyllt lärande. De använder sig utav leken för att fånga barnens intresse när något nytt skall gås igenom. Man kan tydligt se på pedagogernas svar att de använder sig av roll-lekar i undervisningen. Även om en del pedagoger inte verkar vara medvetna om att även detta är en form av lek. Ett exempel på detta är när en pedagog fick svara på frågan om hon använde sig av leken i undervisningen och svaret blev följande

”Jag använder sällan speciella lekar i lärandet utan försöker skapa ett socialt positivt arbetssätt och det kan då ibland vara i lekande form, såsom roll-lekar”.

Pedagogerna erfar att fenomenet lek är ett samspel, i leken samspelar barnen med varandra men även med en vuxen. De använder sig av par-lekar i undervisningen för att få barnen att samarbeta, genom detta samarbete ges de tillfälle att använda sina gemensamma erfarenheter. I samspelet tränar barnen sin kommunikativa förmåga vilket jag själv ser som den mest betydande förmågan för lärandet. Vilket även Lillemyr (2002) framhåller då han säger att leken är en social arena för kommunikation där samspelet utvecklar barn inom alla områden såväl socialt som kognitivt. Han menar även på att leken är en förberedelse för vuxen livet där barnen lär sig samspela och kommunicera med andra runtomkring sig.

Värderas inte den fria leken som en möjlighet till lärande pga. att leken inte nämns i läroplanen för grundskolan Lpo 94? Ser man på leken mer som en aktivitet, inte som en metod eller ett mål i sig? Är det bara mindre barn på förskolan som har nytta av leken, eller är det något som kan följa med upp i skolan?

Lillemyr (2004?) Betonar vikten av att barnet inte själv har några utanförliggande mål med leken utan att det är pedagogens roll att anpassa leken, med skolans mål för ögonen. Men att man som pedagog är medveten om att barnens och ens eget perspektiv på leken skiljer sig från varandra. Men att man måste tillvarata båda aspekterna för att få en verkligt äkta, upplevelserik och allsidig lek för barnen. En av pedagogerna visar enligt mig stor förståelse i detta i sitt exempel på hur de använder sig utav leken i sin undervisning. De använder sig av påhittade figurer och har byggt upp en fantasivärld i deras arbete med bokstäver samt i läs- och skrivundervisningen. Figurerna skickar brev till barnen, ber om hjälp med matte-problem eller vid konfliktlösning. Figurerna fångar upp det som händer i klassrummet och den för dagen aktuella undervisningen.

När man läser pedagogernas svar slås man av att de definitioner de sätter på den styrda respektive fria leken är slående lik dem som står att finna i teorierna. När det kommer till den fria leken säger Knutsdotter Olofsson (1989) att barn tränar emotionell, social, kognitiv, kreativ och kommunikativ

förmåga i den fria leken, detta är ett påstående som flera andra delar t.ex. Lindqvist (1996), Lillemyr (2002). Det man kan säga om användandet av den fria leken i skolan är att den inte ges någon större plats om man jämför med den styrda leken. Dock så tycker de flesta pedagoger att den fria leken är väldigt viktig om inte den viktigaste för barnen. Av den anledningen att i den fria leken bearbetar och utvecklar barnen händelser och erfarenheter.

Kanske är det så enkelt att den fria leken inte används i skolan lika mycket pga. läroplanen. I Lpo 94 som används i skolan finns det mål att uppnå medan detta saknas i Lpfö 98. Sen så tror jag att det behövs en förändring i hur pedagogerna ser på den fria leken. Till största delen ser de på den som något som barnen gör på rasterna, under sina lektioner använder de sig till största delen av styrda lekar, där pedagogerna satt upp reglerna för hur leken skall gå till. Pedagogerna menar att barnen under den styrda leken lär sig sådant som turtagning, regler och att ta instruktioner. I min enkätundersökning fick jag inga svar med kopplingar till läroplanen, kanske kan detta bero på hur lite den belyser leken, den nämns enligt mig väldigt diffust på endast ett ställe i Lpo 94. En annan aspekt till varför inte leken används så mycket i skolan kan vara att de lite äldre barnen tappar intresset för de tidigare barndomens lekar. Enligt Vygotskij (1995) så finns det istället för lek en annan form av skapande fantasi, det litterära skapandet. Han menade på att man istället skulle ta tillvara på detta genom att gestalta och dramatisera olika dikter och berättelser.

En viktig aspekt varför pedagogerna inte använder sig av den fria leken mer i sin undervisning kan vara det faktum att klassrummet inte tillåter det. Den pedagogiska miljön bör vara utformad på ett sådant sätt att barnet utmanas, stimuleras och lärandet underlättas (Pramling Samuelsson, Sheridan, 1999). Enligt Skantzé (1995) i Lindqvist (1996) finns det en tendens att skolorna görs om till sk. "kontorsskolor". Istället för att skapa miljöer där barnen kan leka, utforska och upptäcka, får de istället en datahörna, en arbetshörna och en fikahörna.

Några av pedagogerna delar Vygotskijs syn på lärande. Han, liksom de, menar på att lärandet är en social process där språket är det främsta verktyget. Även Lillemyr (2002) är av den uppfattningen att lärande dels sker i det sociala samspelet barn emellan och dels i samspelet med en vuxen. Något som Fröbel också ansåg då han hävdade att kommunikationen mellan pedagog och barn är essentiell för att barnet skall tillägna sig kunskap.

Jag tycker att pedagogen bör delta mer i leken, kanske t.o.m. gå in i leken mer på barnens villkor av just den anledningen att barnen lär sig mer i samspelet med den vuxne. Detta ställer dock stora krav på den vuxne att verkligen, släppa taget och gå in i leken. Annars kan pedagogen störa leken mer än hjälpa till att utveckla den.

En variation i hur pedagogerna erfar lärande som kommer till uttryck är att allt som får en människa att växa gör att man utvecklas. Min tolkning av detta svar är att pedagogerna är av den uppfattningen att vid varje ny situation som de ställer barnet inför, så finns det alltid någonting i den som kommer ge barnet en ny erfarenhet vilket kanske senare kommer att utvecklas till en kunskap. Detta sker enligt Knutsdotter Olofsson (1992) omedvetet i barnens lek, om man skulle fråga barnen efter en sådan lek om de hade lärt sig något, skulle de förmodligen svara "Nej! Vi leker ju". Barn är således inte alltid medvetna om att de genom att utforska och experimentera i leken faktiskt lär sig.

En del av pedagogerna anser att det är genom att använda sig av tidigare erfarenheter för att skapa nya förståelser som lärande uppnås, detta är något som de delar med Pramling Samuelsson och Sheridan (1999) där de hävdar att allt lärande baseras på tidigare erfarenheter vilket även Kolb (1984) menar på då han säger

"Learning is the process whereby knowledge is created through the transformation of experience" (s 38).

Då alla barns erfarenheter skiljer sig från varandra och de befinner sig i olika potentiella utvecklingszoner (Vygotskij 1995), kan de genom att arbeta tillsammans berika sina erfarenheter och på så sätt lära av varandra. Att sammanföra barn som befinner sig på olika kunskapsnivåer tror jag är ett hjälpsamt verktyg som pedagogerna använder sig för lite av. Lillemyr (2002) tar dock upp ett riskmoment med denna form av undervisning. Han menar på att om man organiserar undervisningen i relation till den närmaste utvecklingszonen, kan detta resultera i att barnet blir mindre självständigt och inte visar samma initiativtagande.

Som pedagog tycker jag att det är viktigt att man hela tiden ser till att barnen bibehåller sin nyfikenhet och vilja att lära sig nya saker. Om barnet skulle tappa sin lust att lära pga. att de misslyckas i sina försök till lärande kan detta leda till att barnets självförtroende minskar, de känner att de inte kan klara av uppgiften och de känner de kanske att det är meningslöst att ens försöka. Detta ser jag som en väldigt farlig situation för ett barn att hamna i, att tappa tron på sin egen förmåga kan ge avspelningar i alla barnens ämnen. Att bygga upp ett självförtroende är en lång process men att radera det kan gå väldigt fort. Det är i detta steg man skulle kunna se det som Erik H Eriksson talar om, när han beskriver hur barnen i de fall där de känner att deras identitet känns hotad kommer att gå från det makrokosmiska lekan det till att återgå till det mikrokosmiska lekan det (Lillemyr 2002). Här gäller det som pedagog att ge akt på och försöka stötta och kanske ge den elev som har svårt för sig lite extra tid. Kanske genom att låta den arbeta ihop med en elev som kommit längre i sin utveckling.

Många pedagoger tar upp det faktum att man med en styrd lek lättare kan få alla barnen att vara med i leken. Att få alla barn delaktiga i leken är något som Knutsdotter Olofsson påpekar i *Lekens Värld* (1992), liksom Eli Åm i *Leken i förskolan – De vuxnas roll* (1986). Det här ser jag som en av de absolut viktigaste uppgifter man har som pedagog.

En pedagog tycker att det är viktigt att styra upp de fria lekar som enligt henne går över styr, med detta menar hon de lekar som blir alltför högljudda och våldsamma. Dessa lekar kallar Hangaard Rasmussen "dåliga lekarna" Han hävdar också att vuxna i många fall gör allt för att förhindra dem, de här lekarna förekommer mestadels när inga vuxna är i närheten och kan kontrollera vad barnen gör (Hangaard Rasmussen, 1992). Här ser jag dock ett problem, bara för att en lek är högljudd behöver den inte för den delen vara en "dålig lek" om man som pedagog direkt agerar så fort man ser en högljudd lek utan att ta sig tid att se vad leken egentligen handlar om kan man störa barnen. Vilket får en kanske tillfällig höjning av ljudnivån att totalt spolia en lek för barnen. Enligt Pape (2001) är det viktigt att låta barnen leka i fred, särskilt när de leker bra och koncentrerat. Samtidigt som det är pedagogens ansvar att se till att barnen inte förstör leken för varandra (Knutsdotter Olofsson, 1992). I sådana fall där pedagogen ser en högljudd lek kan det vara bra att intaga en observatör-roll och analysera ur ett psykoanalytiskt synsätt för att se vilka konflikter barnen hanterar i leken Åm (1986).

I den vanliga skolan använder sig pedagogerna mest av den styrda leken medan de som arbetade på fritids mer använder sig utav den fria leken. En del pedagoger i skolan, skriver att det inte alltid är lätt att använda sig utav leken under lektionerna då de tycker att skolan inte är anpassad för leken på samma sätt som det är i förskolan. Den fria leken utvecklar barns kreativitet förmodligen på ett mer positivt sätt eftersom de själva får vara med och bestämma över vad det skall leka. Vilket Vedeler (1985) konstaterar i sina studier om barns lek, vilket man kan läsa om i *Lek för livet*, (Knutsdotter Olofsson, 1987).

Pedagogerna intar oftast en observatör-roll i leken, de går inte själva in och leker med barnen på barnens villkor. Detta tycker jag är en stor brist eftersom enligt Vygotskij (1995) är barns fantasi fattigare än en vuxen människas eftersom barnet saknar den vuxnes erfarenhet, därför tycker jag att det är viktigt att vuxna deltar i barnens lek. Eftersom den vuxne med sin fantasi hjälper till att utöka

barnets erfarenheter. För det är enligt Vygotskij, ”Ju rikare en människas erfarenheter är, desto mer material förfogar hennes fantasi över” (1995).

Pedagogerna använder sig av leken i sin undervisning för att förstärka de teoretiska kunskaperna barnen har genom att använda sig av praktiska lekar. De anser att genom att göra på detta viset förstärks barnens inläring. Denna uppfattning delas även av Doverborg Pramling Qvarsell (1996) då de säger att barn lär sig genom att vara aktiva i lek och arbete. Det kan gå till på följande sätt, i matematiken kan man för att praktiskt visa på subtraktion och addition leka affär. Här får barnen lära sig att om man köper något för sju kr och betalar med en tia, så skall den som handlar få tre kronor tillbaka. Att visa att man faktiskt har användning för de kunskaper som lärs ut i skolan i det verkliga livet tror jag är väldigt viktigt, annars får kunskapen ingen mening och man glömmer den lätt.

Ett annat sätt att förstärka lärandet är att använda sig av olika redskap i undervisningen vilket pedagogerna gärna gör, i det exemplet jag beskrev ovan använder sig pedagogerna av pengar och av kassa-apparater för att tydliggöra sin undervisning. Ett annat exempel som en av pedagogerna använde sig av var att i historia undervisningen fick barnen tillverka ett spel om hembygden. Samtidigt som barnen fick spela spelet lärde de sig omedvetet mycket om hur det ser ut i kommunen nu, samt hur det hade sett ut förut. Spelet visade hur kommunen vuxit fram under ett hundratal år där stora händelser under tidens lopp fick utgöra spelplanen. Att använda sig av redskap i den lekande undervisningen är något som använts i förskolan alltsedan Fröbel introducerade sitt lekmaterial.

Hur använder sig då pedagogerna av leken som en social aktivitet? Genom att använda sig av lekar där barnen måste arbeta tillsammans med andra för att utföra uppgiften i leken, kommer detta således få barnen att diskutera ut hur de skall kunna lösa uppgiften, vilket gör att de tränar sina språkliga kunskaper. Men man måste ge akt på att det kan vara så att om det är två personer i en grupp och den ene är väldigt dominant kan den svage inte få komma till tals, vilket i så fall inverkar negativt på den sociala aktiviteten. En annan aspekt av leken som en social aktivitet är att den kan fungera så att barngruppen blir mer harmonisk till sitt sätt skriver en pedagog. Att ha en harmonisk grupp anser jag vara en stor fördel i undervisningen då detta underlättar både för barnen och för pedagogen.

När man ser på alla de olika sätt pedagogerna använder sig av leken i undervisningen, samt tittar på frågan om vilka teorier/metoder de använder sig av kan man tydligt se ett mönster av att pedagogerna varierar sin undervisning beroende på vad som skall läras ut. Ann Charlotte Mårdsjö Olsson tar i sin studie *Lärandets skiftande innebörder* upp betydelsen av variation.

”Variation gör det möjligt för dem att urskilja och reflektera över vilket av de olika sätten att tillämpa sitt lärande som är mest framgångsrikt i deras pedagogiska verksamhet” (2005 s.182).

Att variera och anpassa sin undervisning efter situation ser jag som en självklarhet för en pedagog. Att våga prova nya teorier och metoder för att hitta nya vägar och förbättra sin undervisning måste anses som det viktigaste en pedagog kan göra. Ett sätt att göra detta är enligt Mårdsjö Olsson (2005) att reflektera över sitt eget lärande.

7.1 Fortsatt forskning

Jag ser ett behov av fortsatt forskning, i hur pedagogerna kan använda sig av leken mer i sin undervisning. I Lpfö 98 har leken en väldigt stor plats medan den i läroplanen för skolan inte får ett lika stort utrymme. Forskningen bör sikta på att få till ett samarbete mellan skola och förskola. Forskningsresultaten bör ge ett avtryck i läroplanerna för både skola och förskola.

För att få mer användning av leken i undervisningen borde mer forskning läggas på lekmiljön i skolan. Lekmiljön har stor betydelse för hur lek uppstår, om miljön inbjuder till lek underlättas både pedagogens roll och barnens förmåga till lek. Framtida forskning skulle kunna påverka utformning och utrustning av lektionssalarna. Det går dock inte bara att titta på miljön inuti skolan, man bör även titta på barnens utemiljö.

Jag tycker att det skulle vara intressant att forska i hur man bättre skulle kunna använda sig av den fria leken i skolan. Den fria leken är ju väldigt förknippad med förskolan och fritids, men jag undrar om det inte skulle kunna gå att använda sig utav den i skolan också.

7.2 Att använda studiens resultat i verksamheterna

Min studie visar, att leken är en viktig del i barnens liv. Därför är det enligt mig viktigt att man ger utrymme och tid för barnen att ägna sig åt leken. Pedagogerna använder sig till största delen utav den styrda leken i sin undervisning och den fria leken ges inte alls lika stort utrymme i skolan. Pedagogernas svar får mig att tro att det finns en syn på den fria leken som något som mer hör till förskolan och att om man använder sig av den fria leken i sin undervisning i skolan, kommer detta att göra undervisningen sämre. De föredrar den styrda leken där de känner att de kan ha mera kontroll över hur och vad som leks. Jag skulle vilja att man som pedagog vågar utmana sina arbetsätt och provar nya metoder för att utveckla sig själv och sin undervisning.

I Lpo 94 står det klart och tydligt att leken är särskild viktig för barnen under de tidigare skolåren för att tillägna sig nya kunskaper. Jag är av den uppfattningen att även de barn som blivit lite äldre också har stor nytta av leken i sin undervisning, om barnen ges tillfälle att använda sin fantasi och experimentera i leken är jag övertygad om att de kommer att lära sig på ett mer bestående sätt.

I undersökningen visade det sig att pedagogerna sällan deltog i barnens lekar utan de antog mer av en observatör roll. Jag skulle önska att man som pedagog kanske tog det extra lilla steget och gick in i barnens lek på deras villkor, vem vet man kanske till och med skulle lära sig något av det själv? Den viktigaste faktorn enligt min studie är pedagogens förhållningssätt till barn, lek och lärande.

8 Slutord

Jag har, efter min undersökning förstått, att leken är ett fenomen som inte kan beskrivas med bara några få ord. Om man tittar på den litteratur som skrivits om leken kan man se att det finns väldigt många olika definitioner av lek. Ibland direkt motsatta påståenden. Synen på hur man kan få ett lärande i leken skiljer sig även det väldigt mycket bland forskarna. Några hävdar att lek och lärande inte hör ihop, medan några säger att det är samma sak. Men det verkar som att det på senare år är på väg att väga över till att lek och lärande hör ihop, samt att det är nödvändigt för barnen att få möjlighet att leka. Eftersom det framkommer att barnen bearbetar tidigare erfarenheter i sin lek samtidigt som de experimenterar och lär sig nya saker i den. De tränar sina sociala förmågor i leken då den sker i samspel med andra. Inte bara med andra barn utan även i samspelet med vuxna.

Det är viktigt som pedagog att lära sig tolka och förstå barnens perspektiv, samt att utifrån deras erfarenhetsvärldar möta och utmana i försök att utveckla dem som människor. Att få dem att se sammanhangen hur allt hänger ihop, att genom lustfyllda aktiviteter väcka deras intresse för lärande. Att som pedagog våga stanna upp och reflektera över de metoder man använder sig av i sitt lärande och tillsammans med sina arbetskamrater utveckla och förändra de undervisningsmetoder som råder på arbetsplatsen. Att man som pedagog fortsätter att läsa ny litteratur och forskning eftersom en pedagogs egna lärande inte får avstanna bara för att man tar examen och går ut i arbetslivet. *Man lär så länge man lever* är ett underbart ordspråk vilket jag som pedagog måste ha i bakhuvudet i mitt kommande arbetsliv, men det finns även ett annat ordspråk med lika stor vikt. *Man måste lära sig krypa innan man kan gå* vilket jag hoppas att min tid som student på lärarprogrammet gett mig då det gett mig en solid grund att bygga vidare på.

9. Referenslista

- Doverborg, E & Pramling, I & Qvarsell, B (1996). *Inläring och utveckling. Barnet, förskolan och skolan*. Stockholm: Liber
- Dysthe, Olga (2003). *Dialog, samspel och lärande*. Lund: Studentlitteratur.
- Hangaard Rasmussen, Torben (1992). *Den vilda leken*. Lund: Studentlitteratur.
- Jerlang, Espen m.fl. (2005). *Utvecklingspsykologiska teorier*. Stockholm: Liber
- Knutsdotter Olofsson, Birgitta (1996). *De små mästarna. Om den fria lekens pedagogik*. Stockholm: HLS.
- Knutsdotter Olofsson, Birgitta (1987). *Lek för livet*. Stockholm: HLS.
- Knutsdotter Olofsson, Birgitta (1992). *I lekens värld*. Stockholm: Liber.
- Kolb, D, (1984). *Experiential Learning. Experience as the source of learning and development*. Prentice Hall, New Jersey, Englewood Cliffs.
- Larsson, Staffan (1986). *Kvalitativ analys- exemplet fenomenografi* Lund: Studentlitteratur.
- Lillemyr, Ole Fredrik (2002). *Lek- upplevelse- lärande i förskola och skola*. Stockholm: Liber.
- Lindqvist, Gunilla (1996). *Lekens möjligheter*. Lund: Studentlitteratur .
- Marton, Ference & Booth, Shirley (2000). *Om Lärande*. Lund: Studentlitteratur.
- Mårdsjö, Ann-Charlotte (2005). *Lärandets skiftande innebörder – uttryckta av förskollärare i vidareutbildning*. Göteborg.
- Pramling Samuelsson, I & Asplund Carlsson, M. (2003). *Det lekande lärande barnet – i en utvecklingspedagogisk teori*. Stockholm: Liber.
- Pramling Samuelsson, I & Sheridan S. (1999). *Lärandets Grogrund*. Lund: Studentlitteratur.
- Pape, Kari (2001). *Social kompetens i förskolan: att bygga broar mellan teori och praktik*. Stockholm: Liber.
- Stukat, Staffan (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Trost, Jan. (2001). *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur.
- Vygotskij S, Lev (1995). *Fantasi och kreativitet i barndomomen*. Uddevalla: Mediaprint AB.
- Åm, Eli (1986). *Leken i förskolan – de vuxnas roll*. Stockholm: Bokförlaget Natur och Kultur.

Öhman, Margareta (1996). *Empati genom lek och språk*. Stockholm: Liber.

Styrdokument:

Utbildningsdepartementet (2006). *Läroplan för grundskolan Lpo-94*. (www.skolverket.se).

Utbildningsdepartementet (2006). *Läroplan för förskolan - Lpfö 98*. (www.skolverket.se).

Andra Källor:

Nationalencyklopedin (Ne on-line).

(www.ne.se) (Hämtad 10-04-06).

Bilaga 1

Hej!

Jag heter Therese och läser sista terminen på Lärarprogrammet vid Göteborgs Universitet. Nu är det dags för mig att göra mitt examensarbete i form av en uppsats. Som en del i mitt examensarbete tänkte jag göra en enkätundersökning, som handlar om hur man som pedagog använder sig utav leken i undervisningen i de tidigare åldrarna.

Jag skulle vara tacksam om ni ville ta er tid att besvara några frågor. Era svar kommer att behandlas anonymt i examensarbetet även om examensarbetet i sig är en offentlig handling.

Jag vore tacksam om jag kunde få tillbaka svaren senast den 22 april.

Om ni har funderingar kring enkäten så kontakta mig gärna.

Tack på förhand!

Therese Thorn

Bilaga 2

Enkät

Lärare..... Fritidspedagog..... Annat.....

Verksam i yrket.....år

Avslutad utbildning år.....

Arbetar med barn/elever i åldrarna.....

Försök att besvara frågorna så utförligt och målande som möjligt.

Enkätfrågor

1. Hur definierar du lek?
2. Vad är lärande för dig?
3. Tycker du att lek och lärande hör ihop?
4. Hur använder du dig av leken i din undervisning? Beskriv med ett exempel.
5. Vad har leken för betydelse för dig i din undervisning?
6. Vad innebär den fria leken för dig?
7. Vad innebär den styrda leken för dig?
8. Vilken lek är viktigast tycker du den fria eller den styrda leken för barns utveckling?
9. Vilka teorier/metoder kan du koppla till dina svar?

Glöm inte att numrera dina svar.

Tack för din medverkan!

